

изображаемых событий, происходивших в городах, связанных с его жизнью: Травник, Вышеград, Сараево и Белград.

Ключевые слова: Иво Андрич, город, роман, рассказ, путеводитель.

УДК 821.111(73) – 03.09

Механікова О.О.,

викладач,

Черкаський інститут банківської справи Університету банківської справи
Національного Банку України

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ДИСКУРСУ МІСТА В ПРОЗОВИХ ТВОРАХ СОЛА БЕЛЛОУ 1940–60-Х РР.

Постановка наукової проблеми та значення. Предметом дослідження є своєрідність репрезентації дискурсу міста в романах раннього періоду творчості Сола Беллоу.

Принадний інтерес до репрезентації урбаністичної теми у творчості Беллоу виявляли зарубіжні та вітчизняні літературознавці [див.: 3, 8, 9, 10, 11, 13, 14]. Ми ставимо за мету цілеспрямоване дослідження концепту “місто” в чотирьох романах письменника, де, на нашу думку, він відіграє значну роль.

Об'єктом наукової розвідки є романи раннього періоду творчості американського митця Сола Беллоу: “Між небом і землею”, (Dangling Man, 1944), “Жертва” (The Victim, 1947), “Пригоди Огі Марча” (The Adventures of Augie March, 1953) і “Герцог” (Herzog, 1964).

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів. Урбаністичні мотиви від початку творчої діяльності С. Беллоу були виразно прокреслені у площині його творів, не зійшовши на маргінеси протягом досить довгого і плідного літературного шляху. Сол Беллоу народився, виріс і як особистість сформувався у місті, що, зрозуміло, не могло не вплинути на його світогляд і знайшло вияв у творчості. Його літературний доробок можна вважати приналежним до “урбаністичної культури” з виразною художньою специфікою.

В основі калькованого терміну “урбаніст” лежить латинський корінь *urbs* – місто. Тож, урбаністами традиційно вважають письменників, творчість яких пов'язана з буттям та побутом сучасних міст, притаманною їм гамою звуків, палітрою фарб і ліній, з прискореним темпом життя, з красою швидкості, руху, динаміки. До таких митців, на думку Т.Н. Денисової, належить “Сол Беллоу – лауреат Нобелівської премії 1976 р., – справжній герой нью-йоркської інтелектуальної еліти, яка вважає його одним з найталановитіших письменників генерації 40–60-х років ХХ ст., спікером урбанізованої Америки...” [3, 194]. Не заперечує цього й американський літературознавець Дж. Епстайн: “Ніхто не вміє краще за нього відобразити ритм, темп, тон, відчуття сучасного урбанізованого міста і, нарешті, правду сучасного американського життя” [9, 3]. Схожу думку висловлює американський критик М. Клейн: “С. Беллоу, на відміну від великих

майстрів минулого В. Фолкнера і Е. Гемінгвея, є письменником, що представляє “урбанізовану Північ”, виразником міркувань і настроїв мешканця сучасного мегаполісу” [11, 3].

Американський романіст єврейського походження Сол Беллоу (справжнє ім'я Соломон Беллоуз) народився в Канаді, у м. Лашин 10 липня 1915 р., у передмісті Монреалю (провінція Квебек). Його сім'я в 1924 р. переїхала до Чикаго, тож він зростав у великому місті і в результаті ортодоксальний лашинський “штетл”¹⁵ перетворився на мешканця величезного мегаполіса, який згодом стане місцем дії його романів чи знаковим для життя героя топосом.

“У Чикаго я виріс і вважаю себе природженим чикагцем, ставлюся до світу так, як навчився цьому сам, не керуючись загально прийнятою мораллю суспільства, і тому викладу події свого життя за власним бажанням”, – такими словами починається роман Беллоу “Пригоди Огі Марча” [8, 1].

Перш ніж перейти до безпосереднього аналізу рівнів функціонування дискурсу міста в романах Сола Беллоу, вважаємо за необхідне з'ясувати типологічні характеристики терміну “місто”.

Концептуальний аналіз терміну “місто” пов'язаний з виявленням декількох рівнів семантики, що створюють асоціативні контури навколо денотатно-сигніфікативного центру – ядра концепту. З метою окреслення ядра концепту “місто” спочатку розглянемо дефініцію слова *city* [14]:

1. 'a large and important town';
2. 'a town that has been given special rights by a king or queen, usually one that has a cathedral';
3. 'a town that has been given special rights by the state government';
4. 'all the people who live in a city';
5. 'Britain's financial and business centre, in the oldest part of London';
6. '(informal) used after other nouns to say that a place is full of a particular thing'.

Перелік тлумачень показує, що денотатно-сигніфікативний центр концепту “місто” включає три компоненти: місто (як територіально-адміністративна одиниця), люди, які мешкають у цьому місці, і діловий центр.

У семемі 2 подано екстралінгвістичну інформацію енциклопедичного характеру: у місті повинен бути собор. Це означає, що атрибутивною ознакою *city* виступає *a cathedral*, що вводить нас у площину ідеологічного дискурсу. Релігія історично займає одне з важливих місць у свідомості носіїв англійської мови, зокрема, американців, що виявляє традиції народу, в тому числі і через мову.

Необхідно проаналізувати і пояснювальну сему дефініцій – *a town*. Словник дає такі тлумачення:

1. 'a place with many houses, shops / stores, etc. where people live and work. It is larger than a village but smaller than a city';
2. 'the people who live in a particular town';
3. 'the area of town where most of the shop / stores and businesses are';

¹⁵ Штетл – (в перекладі з ідиш) поселення представників єврейського походження на території Східної Європи.

4. '(especially AmE) a particular town where sb. lives and works or one that has just been referred to';

5. 'life in towns or cities as opposed to life in the country'.

Семема 1 надає великий квант інформації. По-перше, інформація про метричні розміри: *a town* більше *a village*, але менше *a city*. Це означає, що можна прокреслити певний вектор: *a village* – *a town* – *a city*, у відповідності до принципу зростання урбанізації, оскільки *a town* відрізняється від *a village* великою кількістю будівель, магазинів і складських приміщень. По-друге, виявляється опозиція *a town* (*a city*) – *a village* (подана інформація актуалізується в семемі 5). Опозиція відбувається за показником “спосіб життя”: тут люди живуть і працюють. Це – певний центр активності.

Таким чином, ядро концепту “місто” утворюється наступними компонентами значення:

- адміністративно-територіальна одиниця, яка перевершує за розмірами *a village*;
- подане формування характеризується певним характером забудови, її складом і функціональністю;
- люди, що проживають в зазначеному формуванні;
- мешканці *a town* (*a city*) відрізняються певним способом життя;
- опозиція *a town* (*a city*) – *a village*.

Важливо відзначити, що вказані компоненти містять потенційні конотативні значення, які складаються з модальної рамки, ідеологічної настанови, емоційної складової. Так, наприклад, спосіб життя городян може бути розглянутий як в позитивному сенсі (модальна рамка схвалення, заохочення, переваги, захоплення, бажаності і т.д.), так і в негативному забарвленні (модальна рамка неповноцінності, несхвалення, страху і т.п.): міський ритм означає швидкоплинність, поверхневність в спілкуванні, стрімкість, байдужість, відстороненість, втечу від життя (небажання пошуку його пошуку) і ін., що може стати причиною дискомфорту людини з розвиненою рефлексією (інтроверти екзистенціального типу, філософи).

Необхідно відзначити емоційну складову концепту: місто має певний настрій, характерний для його мешканців, не даремно говорять про настрій місця. Воно складається з темпераменту етносу, його культури, погодних умов (наприклад, атмосфера нудьги в Лондоні, обумовлена постійними туманами і дощами) і багатьма іншими чинниками.

У результаті місто на основі метафоричного перенесення закарбовується у свідомості людини певним організмом, що живе власним життям. Це життя мінливе і поділяється на денне і нічне – у цьому одна з основних відмінностей *a town* (*a city*) від *a village*.

Таким чином, компонентний аналіз дозволив виділити декілька смислових планів концепту “місто”.

Перший план – топос (місце), певним чином організований простір: будівлі (житлові будинки, магазини, складські приміщення, собор і т.п.), вулиці, площі, пам'ятники та ін. Саме так функціонує концепт “місто” у повсякденній свідомості.

Елементи простору створюють його зовнішній вигляд, його обличчя, тому саме архітектура – основна прикметна особливість міста, його маркер (визначні пам'ятки слугують своєрідним паспортом міста, його візитною карткою), що визначає (багато в чому, але не у всьому) місце міста в аксіологічній системі людства.

Другий план – люди, які мешкають у місті. Це персоніфіковане місто: Москва – це москвичі, що мають певні манери, характер, менталітет, вимову і т.д.; їх не сплутаєш, скажімо, з жителями Ставрополя. Городяни, з одного боку, створюють настрій і культуру міста, з іншого – є заручниками міста, його культури традицій, історії. Цей подвійний статус визначає розуміння городян то як агенсів, то як пацієнтів.

Третій план утворюють культурні особливості міста – ті традиції, історія, менталітет, про які згадувалось вище. Саме цей пласт концептуального смислу має особливе значення, чим пояснюється його актуалізується в літературі (“петербурзькі” твори Гоголя та Достоевського; “паризький текст” Бальзака, Лондон Діккенса і т.п.). У результаті місто постає самостійним героєм твору. Другий і третій плани представляють потенційний пучок асоціативних рядів і модальних характеристик. Отже, саме другий і третій плани стануть предметом нашого дослідження. Завершуючи розмову про концепт “міста” згадаємо четвертий план – не менш цікавий, ніж третій: це міф – той образ міста, який закарбувався у витворах мистецтва, філософських роботах, художніх творах, яким він уявляється в свідомості людей. Так, Петербург у російському і світовому культурному просторі представлений як Північна Пальміра або Північна Венеція, імперська столиця, культурна скарбниця; саме до цього образу цього міста зверталися Пушкін, Лермонтов, Гоголь, Достоевський, А. Бєлий, І. Бродський і багато інших. Але цей смисловий концепт не входить до кола нашого наукового інтересу.

Таким чином, концепт “місто” – це складний, багатоплановий дискурс. Отже, його розгляд можливо локалізувати і обмежити рамками виду мистецтва, епохою, автором, твором. У нашій роботі видається важливим розглянути особливості прози раннього періоду творчості (40–60-ті роки) Сола Беллоу в контексті модерністської прози ХХ ст., де, на нашу думку, дискурс міста маніфестувався письменником в повному обсязі.

Характерною рисою прози модерністів ХХ ст., до якої належить творчість С. Беллоу, на нашу думку, є кодування суперечливої сучасності знаками новітньої психологічної європейської та американської прози 40–60-х рр. ХХ ст., до яких належить і дискурс міста. У ХХ ст. місто стало для людини природнішим середовищем, ніж сама природа. Особливого звучання у американського письменника набуває образ рідного Чикаго. Як відомо, дискурс міста часто постає своєрідним “четвертим виміром” (А. Бєлий), місцем, що відображає апокаліптичні настрої сьогодення. Для С. Беллоу місто Чикаго також є сильним життєвим переживанням, що втілюється в міфологізовану художню реальність. Так, в романі

“Між небом і землею” місто Чикаго, як джерело асоціацій і смислів, народжує чітке відчуття відчуженості і порубіжності у свідомості головного героя Джозефа, який очікує призову до армії під час Другої Світової війни. Образ Чикаго для письменника не просто географічний об'єкт, не просто місто, а можливість пізнання реальності, дивовижної живої істоти, що стає випробуванням-ініціацією для кожного, навіть народженому в ньому: “Кожне місто – це варіант міфологічної системи, це пояснення світу, яке можна передати і в усно вираженому тексті. А місто є візуально виражений текст” [6, 19].

Місто показане не тільки в історичному часі, як стародавній і сучасний локус, але більшою мірою як багатовимірний простір: місто-міф, місто-пам'ять, місто-асоціації. Для С. Беллоу важливим є мотив неспівпадіння культурно-національного архетипу міста Чикаго з його справжньою дійсністю. У романі “Між небом і землею” важливим є відчуття воєнного часу – епохи кризи, нестабільності, непевності, питань і пошуків. Прекрасне рідне місто-мрія перетворюється на відчужене спотворене місто-тінь, тобто в місто-примару, де все несправжнє і штучне. Погляд письменника на місто – це текстуалізація реальності, втілення “чужого” Чикаго, в якому “гуляють інші”, “торгують чужі”.

З одного боку, образ міста Чикаго доволі реалістичний, воно проживає у віках свою складну і суперечливу долю, з іншого боку, постає ілюзією, “моделлю” симуляції. Уявний світ справжнього Чикаго, міста-душі, перетворюється на гіперреальність, а образ справжнього міста на симулякр. Коли дійсність перестає бути тим, чим вона була, ностальгія набуває нового сенсу. Так, образ міста проходить наступні фази:

1) воно відображає реальну дійсність. Початковий принцип репрезентації Чикаго полягає в представленні його реальним місцем – “батьківщина”, “вдома”;

2) місто маскує і спотворює реальну дійсність. Образ Чикаго постає як “зло” і немає більше такого місця як “рідна домівка”;

3) воно маскує відсутність дійсності. У третьому випадку образ міста вже не є істинним і непомилковим, Чикаго – це порубіжне світовідчуття, в якому не буває рівного існування, це постійне балансування “між”, “на межі”;

4) місто не має жодного відношення до дійсності: воно перетворюється на власну подібність. У результаті ми стаємо свідками того, як образ Чикаго, оповитий туго за справжнім, реальним, живим, перетворюється на міф.

Особливого значення для порубіжного художнього мислення і, в цілому, для модернізму як часу “кризи ідентифікації” набуває вектор самовизначення. У ранніх творах С. Беллоу, акцентуючи хаотичність, фрагментарність, абсурдність людського буття, для метафоричного зображення хаосу обирає образ міста – божевільної урбаністичної стихії. У романі “Жертва” письменник розкриває гвалтівну, містичну, наркотичну дію міста на людину. Місто ототожнюється з образами “красивого господаря-диктатора”, “великого щедрого чудовиська”, що зумовлене глобальною проблемою відторгнення людини від землі і природи, відсутністю коріння.

Письменник виявляє характер лиходійства у міста-диктатора, що дозволяє асоціювати образ міста з мотивом змія-спокуси. С. Беллоу описує спокуси і пороки міста, піддавшись яким, людина гине морально або фізично. Наслідки від зіткнення з містом виявляються трагічними і непоправними, неможливість подолання яких дозволяє позначити одну з “больових точок” сучасності – знеособлення людини як такої. Таким чином, місто може бути потрактоване як образ “грішної землі”, у вакуумі якої людина втрачає свою ідентичність і стає “примарою” у власному домі.

Серед тем і мотивів художнього універсуму С. Беллоу концепція самотності займає особливе місце. Самотність описується не просто як ситуація побутова, життєва, інтимна, соціальна, психологічна, але екзистенціальна, що відображає найбільш характерний для повоєнної епохи тип взаємин людини зі світом. У цьому сенсі знаковим є роман “Герцог”. Головного героя Мозеса Е. Герцога характеризує відчуття “відчуженості”, що особливо сильно виявилось в онтологічному осмисленні хаосу міста. Роман починається в момент моральної пригніченості героя: від нього пішла дружина. Це позбавило його впевненості у власному фізичному та психічному стані. Він вирушає в мандри містами Америки (Чикаго, Нью-Йорк), відвідуючи друзів, рідних і дітей. Неспроможний змінити власну долю, герой повертається в сільську місцевість Нової Англії – Беркшири. Уся енергія інтелектуального героя (він – професор, науковець, дослідник романтизму) спрямована на пошук можливості співіснування мислячої людини з урбаністичним середовищем. Беллоу блискуче відтворює життя великого міста, але й не менш вдало малює місцевість Нової Англії, де оселився Герцог. Оригінально осмислюється митцем тема провінціальності, підкреслена провінційністю сюжетів і описаних персонажів. Образ головного героя слугує виразом певного світосприйняття, що встановлює нерозривний зв'язок з природним місцем існування, постає свідченням спроб інтуїтивного сприйняття дійсності. Відчужений, алієнований герой на краю землі співвідноситься з природним субстратом, мислиться як персоніфікація міфологеми порубіжності між містом і сільською місцевістю. Асоціативно утілюється мотив “повернення блудного сина”, який пережив спокусу гріхопадіння в міському задушливому середовищі (Чикаго, Нью-Йорк), до втраченого раю (Нова Англія). Відчуваючи на собі травматичну дію міста і світу в цілому на свідомість мислячої людини, Герцог розмислює над питанням: “Що означає – бути людиною? У місті. У сторіччі. У масі. Трансформованим наукою. Під владою сили. Предметом постійного контролю. Після краху радикальних надій. У суспільстві, де відсутня комунікабельність і девальвована особистість” [29, 358]. Герцог відчувається чужим у Нью-Йорку і Чикаго. Тікаючи з великих міст, він намагається “заземлитися”, укорінитися в колись американізму – Новій Англії. Придбавши будинок у Беркширах, Мозес називає його “символом власної єврейської боротьби за укорінення в Білій Англо-Саксонській Протестанській Америці” [29, 48]. Герцог вкладає в облаштування дому всю свою енергію, наслідки ж отримує сумні: дружина тікає звідти з дитиною, а за час нетривалої відсутності господаря будинок перетворюється на пустку, де не виживають навіть совенята.

Беркшири виступає обрамленням роману, це його початок і фінал. Бездомний дух повертається на круги своя. Насправді ж відбувається життєва переорієнтація героя.

Автор включає в свій художній світ сферу “потойбічності”, що встановлює межу або поріг. Людина, закинута в безглуздий світ, в місто-хаос, втративши захист “дому”, закономірно потрапляє в стан “кризовості”. Специфічність художнього способу інтерпретації таких фундаментальних категорій як земне і трансцендентне, буття, соціум, життя, сьогодення, минуле, майбутнє, складається в творчості прозаїка в особливу поетику порубіжності. Філософи стверджують, що в ситуації культурного перелому не можна говорити “старою” мовою, необхідне створення нового. Тому в прозі С. Беллоу в поясненні власного світовідчуття виникає своя художня “мова”, власний літературний дискурс, виробляється своя модель бачення реальності. Майже кожний твір С. Беллоу – це поліфонічний простір, в якому перемішані різні дискурси і актуалізовані різні культурні коди.

Світ романів С. Беллоу – це суб'єктивно забарвлений світ, побачений крізь призму власного безсилля і комплексу провини. Внутрішні страхи героїв знаходять втілення в описі навколишньої дійсності. Так, простий візит Левенталю до невістки на Стейтен Айленд (“Між небом і землею”) перетворюється на переправу на паромі Данте через річку Стікс, що виникла з людських сліз: “Паром повз у жарі і темноті гавані. Натовп пасажирів нерухомо застиг на палубі, подібно до натовпу душ, кожна з яких була зосереджена на своєму призначенні” [1, 63]. Безкінечна спека і гнітючий шум Нью-Йорка, його будинки, вулиці, відблиски ліхтарів, гул машин стали настільки невід'ємними від образу Левенталю, що коли наприкінці роману герой зізнається, що в “його організмі немає жодної клітинки, на яку цілий світ не тиснув би зі всієї сили” [9, 74], стає зрозуміло, що тиск великого міста відчувається Левенталем так само гостро, як і присутність Олбі в його долі. В образі міста втілюється ідея ворожості сучасному способу життя, який, підпорядковувавши духовне матеріальному, деформує людину як особистість. Для Левенталю місто є матеріалізованим страхіттям, яке притягає до себе всіх, хто опиняється в полі його дії. Герой хворобливо відчуває руйнування людських зв'язків, які стали украй неміцними в нищівній атмосфері загальної байдужості до долі особистості. Левенталь багато розмірковує про зв'язок таких же простих городян зі своїм середовищем і своїм часом. Він чітко усвідомлює, що атмосфера урбаністичної анонімності породжує страх перед потаємними, неясними силами, які можуть зруйнувати людину в одну мить. Навіть зустріч з Олбі не допомагає Левенталю підняти завісу цієї таємниці. Питання, яке ставить герой Олбі в епілозі роману – хто всім заправляє в світі, залишається без відповіді. Таким чином, С. Беллоу маніфестується думка про те, що в сучасному світі людина ніколи не може бути до кінця в чомусь упевненою, все є хитким і нестійким.

Проте відчуження, неприкаяність героїв не сприймається С. Беллоу виключно в метафізичному плані. У романах раннього періоду творчості, а саме “Між небом і землею”, “Жертва”, “Пригоди Огі Марча” і “Герцог” збережені часові і соціальні орієнтири. Місце дії також впізнаване: Чикаго і Нью-Йорк. А душевний

стан героїв зумовлений реальними, конкретно–історичними подіями. Намагаючись осмислити втрату віри сучасної людини в традиційні етичні цінності, С. Беллоу прагне, подібно до інших письменників-модерністів ХХ ст. (Ф. Кафка, М. Пруст, Дж. Джойс та ін.) співвіднести трагічну сучасність з позачасовим, універсальним.

Постійно зростаючі урбанізація та індустріалізація Чикаго, Нью-Йорка, грікі і недвозначні наслідки повоєнних років давали змогу зрозуміти, що проблема відчуження, абсурдності буття стала духовною проблемою, проблемою опору особистості тим силам, які постійно загрожують індивідуальності сучасної людини.

У рамках невеликої статті ми виділили лише деякі рівні функціонування дискурсу міста в тексті романів раннього періоду творчості С. Беллоу. Тому, спираючись на низку прикладів, ми можемо стверджувати, що творчість американського митця є певною мірою дотичною “урбаністичній культурі” з виразною американською специфікою. Детальному вивченню цієї проблеми на прикладі решти романів Сола Беллоу будуть присвячені **подальші наукові розвідки**, що вестимуться в напрямку літературознавчого аналізу романної творчості американського письменника сучасної доби.

Література

1. Беллоу С. Герцог : роман ; пер. с англ. В. А. Харитоновна ; посл. А. М. Зверева / С. Беллоу. – М. : Панорама, 1991. – 352 с.
2. Беллоу С. Между небом и землей / С. Беллоу // ИЛ, 1998. – № 4. – С. 39–109.
3. Денисова Т. Н. Литература и общественное сознание Запада : сб. научн. трудов / Т. Н. Денисова. – Киев : Наукова Думка, 1990. – С. 176–195.
4. Денисова Т. Н. Перечитуючи модернізм : американська версія / Т. Н. Денисова // “ Біблія і культура” : зб. наук. праць. – Чернівці : Рута, 2009. – № 11. – С. 118–130.
5. Курганов Е. Мифология города и художественный текст / Е. Курганов // Анекдот. Символ, Миф. Этюды по теории литературы. – СПб. : Изд-во жур-ла Звезда, 2002. – 128 с.
6. Bellow S. The Adventures of Augie March / S. Bellow. – N.Y. : Penguin Book, 1984. – 536 p.
7. Bellow S. The Victim / S. Bellow. – N.Y. : New American Library, 1965. – 256 p.
8. Bronich Marina. Urbanism as the Concept of Regionalism in Saul Bellow's “The Actual” / Marina Bronich // Американские исследования : Ежегодник, 2003 / под ред. Ю. В. Стулова. – Минск : ПроPILEI, 2004. – С. 158–163.
9. Epstein J. A Talk with Saul Bellow / J. Epstein. – N.Y. : Times Book Review, 1976. – P. 3.
10. Kazin A. The Earthly City of the Jews : Bellow to Singer / A. Kazin // Bright Book Of Life : American Novelists and Storytellers from Hemingway to Mailer. – Boston : Little, Brown and Co., 1973. – Pp. 125–162.
11. Klein M. Saul Bellow. After Alienation / M. Klein. – Cleveland : World Publishing Co, 1964. – P. 34.
12. Oxford. Advanced Learner's dictionary. – Oxford : Oxford Press, 2000.
13. Walden Daniel. The Resonance of Twoness : The Urban Vision of Saul Bellow / Daniel Walden // Saul Bellow : The Man and His Work / ed. by M. A. Quayum and S. Singh. – Delhi : B. R. Publishing Corporation, 2001. – Pp. 133–154.
14. Walden Daniel. Toward Order and Pattern in Urban Society : Bellow's Journey from the Existentialists to Communicated Experience / Daniel Walden // Saul Bellow : a Mosaic / ed. by L. H. Goldman. – N.Y. : Peter Lang Publishing, 1992. – Pp. 27–35.

Анотація

Ця стаття присвячена своєрідності репрезентації дискурсу міста в романах раннього періоду творчості американського митця Сола Беллоу: “Між небом і землею” (Dangling Man, 1944), “Жертва” (The Victim, 1947), “Пригоди Огі Марча” (The Adventures of Augie March, 1953) і “Герцог” (Herzog, 1964). У науковому дослідженні обстоюється думка про домінування урбаністичних мотивів у творах американського митця. Метафоричний образ міста Чикаго та Нью-Йорка як божевільної урбаністичної стихії і “грішної землі” позначив одну з “больових точок” модерністської прози США – знеособлення людини, що постає характерною рисою протагоністів Сол Беллоу.

Ключові слова: дискурс міста, урбаністична культура, деперсоналізація.

Аннотация

Эта статья посвящается особенностям репрезентации дискурса города в романах раннего периода творчества американского писателя Сола Беллоу: “Между небом и землей” (Dangling Man, 1944), “Жертва” (The Victim, 1947), “Приключения Оги Марча” (The Adventures of Augie March, 1953) и “Герцог” (Herzog, 1964). В научном исследовании отстаивается мысль о доминировании урбанистических традиций в произведениях американского художника. Метафорический образ города Чикаго и Нью-Йорка как хаотичной урбанистической стихии и “грешной земли” определил одну из “болевых точек” модернистской прозы США – деперсонализацию личности, являющуюся характерной чертой героев Сола Беллоу.

Ключевые слова: дискурс города, урбанистическая культура, деперсонализация.

Summary

This article focuses on the peculiarities of the representation of the city discourse in the Bellow's early novels: “Dangling Man” (1944), “The Victim” (1947), “The Adventures of Augie March” (1953) and “Herzog” (1964). It is considered that Bellow is the leading exponent of the urban tradition in the Postwar American literature. The metaphorical image of city Chicago and New York as distracted urban element, “sinful land” designates one of the “painful points” of the American Literature of Modernism – depersonalization, which is inherent to Bellow's protagonists.

Keywords: city discourse, urban culture, depersonalization.

УДК 821.161.1.021(075.8)

Шевченко Л.И.,

доктор филологических наук,
Университет Яна Кохановского
(Кельце, Польша)

РУБЛЕВКА КАК ЛОКУС МОСКОВСКОГО ТЕКСТА В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ СОВРЕМЕННОЙ МАССОВОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

Проблемам изучения урбанистической цивилизации, специфики репрезентации образов тех или иных городов, городских топосов, городского текста как такового в произведениях художественной литературы посвящено в последние десятилетия немало работ отечественных и зарубежных философов, культурологов, семиотиков и, конечно же, литературоведов. Развивая идеи таких исследователей проблемы взаимодействия городского пространства и художественного текста, как: Н. Анциферов, П. Столпянский, Ю. Лотман, Б. Успенский, Вяч. Иванов, В. Топоров, З. Минц, М. Гаспаров, Ю. Цивьян,